

BİLİŞİM SERTİFİKALARI ÜZERİNE

Alişan GÜNSİLİ - Bilgisayar Mühendisi

Giriş

Mühendisliğin bazı dallarını ve özellikle bilgisayar ve elektronik mühendisliğini ilgilendiren sertifikalı eğitimler uzun yıllardır gündemde. Başta **Microsoft** olmak üzere **Cisco**, **Oracle**, **Sun**, vb. dünya teknoloji devleri tarafından doğrudan veya dolaylı yürütülmekte olan bu eğitim programları, girilen sınavlar ve nihayetinde verilen sertifikalar, üzerinde düşünmeyi gerektiren hayli ilginç unsurlar içeriyor. Bu yazı, sözkonusu sertifikalar, bu tür eğitimlerin amacı, işlevi ve sonuçları üzerinde durmaya çalışıyor.

Diplomasız ama Sertifikalı “Mühendis”!

Özgeçmişinize bu sertifika isimlerinden bir - iki tanesini, özellikle İngilizce yazdıysanız, işe alınma şansınızın arttığına inanabilirsiniz! Hele bir de yüzyüze görüşmede bunların İngilizce kısaltmalarını kullanabildiyseniz, görüştüğünüz şirket yetkilisinin size işe almaması ancak kendi cehaletinden kaynaklanabilir!

Microsoft ürünlerinin kullanım yaygınlığı ve Microsoft'un pazarlama dehasının sonucu olarak, ülkemizde en çok Microsoft sertifikaları ilgi çekiyor. Bunlar arasında “**sistem mühendisi**” sertifikaları, örneğin “**Microsoft Certified Systems Engineer (MCSE) - Microsoft Yetkili Sistem Mühendisi**” isimli sertifika ise bizim ilgamizi çekiyor. Her şeyden önce bu sertifikanın adı hukuksal açıdan bile problemlidir. Mühendislik kavramı ve bu ünvanı elde etme süreçlerinden ya da bu ünvanın akademik gerekli-

liklerinden bağımsız olarak bu sertifikayı almanız mümkün. Yapmanız gereken tek şey, içeriği Microsoft tarafından belirlenen 7 sınava girip geçmeniz. Akademik bakımından ciddi bir önkoşul yok. Bu sınavları başarıyla geçmeleri koşuluyla ilköğretim öğrencileri bile “Microsoft Yetkili Sistem Mühendisi” olabiliyor. Başka bir deyişle hayatta henüz hiç diploma almamış olabilirsiniz, ama yine de bir tür “mühendis” olabiliyorsunuz.

Süreç Nasıl İşliyor?

Sınavlara girip geçmek dışında özel bir koşulu olmamakla birlikte, sertifika almak için izlenen yol genelde şöyle:

Öncelikle almak istediğiniz sertifika için eğitim vermeye yetkili bir eğitim kurumuna başvuruyorsunuz.

Seçtiğiniz kursa ve eğitim kurumuna göre kurs başına **1.5 milyar** ile **5 milyar** TL arası değişen yüklüce bir ödeme yapıyorsunuz. Misal, "Microsoft Yetkili Sistem Mühendisi" kursu için 3 - 4 milyar arası değişen bir ücret ödememiz gerekiyor. Kurslara düzenli devam edip, nihayetinde sınav aşamasına geliyorsunuz. Her sertifika için farklı kapsamda ve sayıda sınav var. Ama parasını verip kursu tamamladınız diye, sınavlara katılmaya hak kazanmıyorsunuz! Öncelikle her sınav için ayrı bir katılım ücreti ödememiz gerekiyor. Örneğin "Microsoft Yetkili Sistem Mühendisi" için her biri KDV'siyle birlikte **70 EURO** katılım ücretli 7 sınava girmemiz gerekiyor. Yani kurs ücretinden ayrı olarak, her sınavı ilk girişte geçtiğinizi varsaysak bile sınav ücreti olarak yaklaşık **500 EURO**'luk ek bir bedel ödememiz gerekiyor.

Bu yorucu, uzun, ve neredeyse bir servet ödediğiniz sürecin sonunda nihayet muradınıza erdiniz ve o çok arzuladığınız sertifikayı aldınız diyelim. Bütün şirketlerin sizi işe almak için kuyruğa gireceklerini beklerken, durumun pek de öyle olmadığını görüyorsunuz. Çünkü bu ülkede türlü zahmetle sağladığı birikimini bu işe adanmış tek kişi siz değilsiniz; sizinle aynı süreçten geçmiş, aynı kaderi paylaşan bir kitle var. Yani harcadığınız o kadar sıkıntı ve para, piyasa kriterleri bakımından sizi bir adım bile öne çıkarmaya

yetmemiş. Siz yine de hiç değilse "geride" kalmadığınızı düşünüp avunabilirsiniz tabii.

İşin en trajik-komik tarafı ise, siz bu kadar çaba harcarken, "teknoloji" ve bu alanın devleri boş durmuyor. Neredeyse her iki yılda bir "tamamen teknolojik ilerlemenin gereği", sizin sertifikasını aldığınız ürünlerinin yeni versiyonlarını piyasaya sürüyorlar. Sertifikanızın piyasa açısından pek bir hükmü kalmıyor anlayacağınız. Siz yine de, hâlâ yeterince enerjiniz ve paranız varsa sil baştan işe koyulabilirsiniz elbet.

Konuyla doğrudan ilgili olmayan okurlar açısından burada anlatılanlar abartılı gelebilir. Böyle düşününlere, çevrelerinde kendi olanaklarıyla bu süreci yaşamış birilerini bulup konuşmalarını öne

ririm. Çalıştıkları şirket tarafından bu kurslara gönderilenler ise ayrı bir inceleme konusu.

Pazarlama Dehası

Aslına bakılırsa teknoloji tekelleri bakımından sertifikasyon sistemi bir taşla birkaç kuşun vurulduğu, dahice bir pazarlama yöntemi.

Bu yöntem sayesinde öncelikle sürekli eğitim sattıkları bir sistem kurmuş oluyorlar. Doğrudan kendi eğitim merkezleri veya öncesinde benzeri bir sürecin sonunda yetkilendirdikleri özel veya resmi eğitim kurumları üzerinden, kendini sürekli yenileyen, her geçen gün daha da büyüyen bir **müşteri** kitlesine çok ciddi bedellerle sattıkları bu eğitim, hiç yoktan yarattıkları haksız bir gelir kaynağı.

Eğitim kurumlarının yetersiz kaldığı yerde, adına **e-egitim** dedikleri, internet üzerinden verilen online eğitimler devreye giriyor. Firmaya orta vadede çok daha düşük bir bedele mal olduğu için doğrudan eğitimler kadar pahalı olmayan bu yöntemin, ilkinin pazarını küçülttüğü sanılsın. Çünkü bu yöntem, doğrudan eğitim olanağı olmayan müşterileri hedefliyor esas olarak. Ayrıca doğrudan eğitim satın alan pek çok kişi, sınavları kendilerince garantiye almak için ayrıca bu eğitimlere de katılıyorlar.

Online eğitim alabilecek kişiler içinse, oldukça yüksek bedellerle satılan eğitim kitapları

Mühendislik Sertifikası Yasalara Aykırıdır

Son zamanlarda sayıları giderek artan “mühendis sertifikası” veren kurs programlarına karşı EMO gerekli girişimleri başlattı. İlk olarak, internet üzerinden ya da gazete ilanlarıyla bu sertifikalardan verdiklerini duyuran kuruluşlara, yapılan işin yasal olmadığı hatırlatılarak “mühendis” unvanının programlarından çıkartılması istendi.

Bilindiği gibi 3458 sayılı “Mühendislik ve Mimarlık Hakkında Kanun” Türkiye’de mühendis veya Mimar unvanı kullanabilecek olanları tanımlamıştır. Buna göre bir üniversiteden mühendislik diplomasına sahip olmayanlar bu unvanı kullanamıyorlar.

Yine aynı Kanun, mühendis unvanına sahip olmayanların, bu unvanla yapamayacakları davranışları sıralamıştır. Buna göre mühendislik diplomasına sahip olmayanlar Türkiye’de mühendis unvanı ile istihdam olunamaz, imzalarla sanat icra edemez, bu unvanları kullanarak rey veremez ve imza da koyamazlar. Bu duruma aykırı hareket edenlere yönelik cezalar da Kanun’da yer almakta.

Bu durumda, sertifika programı uygulayan kurslardan alınan belgelerle “mühendis” unvanının kazanılamayacağı ve bu unvanla istihdam olunamayacağı çok açık.

Aksi halde, bu unvanları kullananlar ile bu belgelere sahip olanları mühendis olarak istihdam edenler, 3458 sayılı yasaya muhalefet etmiş olacaktırlar.

Diğer yandan “mühendislik sertifikası” verdikleri yönünde duyurular yaparak kurslar düzenleyen kuruluşlar, aynı zamanda yanıltıcı bilgi vermeleri ve düzenledikleri belgelerin içeriğindeki hakların kullanılamaz olması nedeniyle 4077 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun”a da aykırı hareket etmektedirler.

4077 sayılı Kanun’un 16. maddesinde “... Tüketiciyi aldatıcı, yanıltıcı veya onun tecrübe ve bilgi noksanlıklarını istismar edici ... reklam ve ilanlar ve örtülü reklam yapılamaz” denilmektedir. Kanun’da bu duruma aykırı hareket edenlere yönelik yaptırımlara da yer verilmiştir.

Sertifika kurslarını düzenleyen kuruluşların programlarından “mühendis” unvanını çıkartmaları zorunludur. Bu unvanın Türkçe ya da başka bir dilde olması da fark etmemektedir.

Aynı şekilde bu kurslara katılacak olanların, edinecekleri sertifikalarla mühendis unvanıyla istihdam olunamayacaklarını, dolayısıyla bu içerikte bir belgenin hiçbir işlerine yaramayacağını bilmeleri gerekmektedir.

Elektrik Mühendisleri Odası uygulamanın takipçisi olacak ve gerek kurs düzenleyenler, bu kurslardan edindikleri belgelerle çalışanlar ya da bu kişileri çalıştıranlar hakkında yasal takibat başlatacaktır.

ve CD’ler var. Başka bir deyişle, iş bulma umudunu bu sertifikalara bağlamış sayısız gencin parasını bir biçimde gasp etmenin türlü yolu mevcut.

Özetle tekeller, aynı ürünü aynı müşteriye defalarca satarak elde ettikleri gelirin yanında, geliştirdikleri eğitim araçları sayesinde çok ciddi bir gelir kaynağı daha yaratmış oluyorlar.

Sertifikasyon sisteminin tekelle-re sağladığı bir diğer kazanç ise sertifika alabilmiş kişiler üzerinden gerçekleşiyor. Bu insanlar gittikleri her yerde, girdikleri her işyerinde, sertifikasını aldıkları tekelin ve ürünün gönüllü ve ateşli savunucuları oluyorlar. Çalıştıkları firmada, işe öncelikle sözkonusu ürünleri satın aldırarak başlıyorlar. Sonra bu ürünleri kullanacak olan personeli eğitime göndertiyorlar. Sonra kitapları, CD’leri ve dergileri satın aldırıyorlar. Başka bir deyişle sertifikasyon sistemi sadece doğrudan ve dolaylı eğitim gelirleri sağlamakla kalmıyor, kaderini artık bu tekele bağlamış insanlar üretiyor ve en güçlü pazarlama araçlarından birine dönüştürüyor.

Bu zincirin son halkası bu tür işyerlerinde işe alınacak personel üzerinden gerçekleşip döngüyü tamamlıyor. Orta çaplı bir firmanın insan kaynakları departmanında ya da insan kaynakları şirketlerinde personel alım sürecinde ilk eliminasyon bu kriterler üzerinden yapılıyor. Aynı özelliklere sahip iki adaydan biri seçilecekse, bu işyerinde kullanılan sistemlerle ilgili sertifika durumlarına bakılıyor öncelikle. Sertifikası olmayan, daha ilk turda elenmiş oluyor. Dolayısıyla yeni bir eğitim dalgasının fitili burada ateşlenmiş oluyor.

Doğrusu sertifikasyon sisteminden daha kârlı, kendini bu denli yeniden üreten bir başka pazarlama yöntemi yoktur herhalde.

Sistemin Bazı Sonuçları

◆ Yukarıda özetlemeye çalıştığımız gibi, sertifikasyon sistemi, diplomanın hiçbir şey ama sertifikanın her şey olduğuna dair güçlü bir yanılsama yaratıyor. Bu sistemin yaygınlaşmasına bağlı olarak, hem personel alacak firma hem de iş arayan birey, birincil kriter olarak sertifikayı görmeye başlıyor. Akademik özgeçmişin ve giderek mühendisliğin gereksizleştiği bir üretim sisteminin temelleri atılıyor böylece. Mühendislerin yerini sertifikalı kişiler, yaratıcı düşüncenin yerini ise önceden tanımlanmış prosedürü kusursuz olarak yeniden ve yeniden uygulayabilecek bir sistem alıyor. Başka bir ifadeyle “sertifika-bağımlı” garip bir kültür giderek yaygınlaşıyor.

◆ Herhangi bir firmanın kısa süreli ihtiyaçları açısından bakıldığında teknik bilgisi yüksek ama firma bünyesinde kullanılan sistemler konusunda sertifikası olmayan mühendisleri işe almaktansa, bu sertifikalı kişileri almak daha mantıklı gelebilir. Ayrıca bir mühendise vereceğinden daha düşük bir ücretle böyle kişiler bulması mümkün. Kaldı ki, formatı ABD’de belirlenmiş eğitimlerden geçen bu insanların, ikide bir yeni bir düşünce ile gelip mevcut sistemin işleyişini “aksatmaları” da sözkonusu değil. Firmaların bu pragmatik tercihleri, mühendislerin giderek daha düşük ücretlere mahkûm olmasına ya

da daha çok mühendisin işsiz kalmasına yol açmaktadır.

◆ Sertifikasyon sistemi üzerinden edinilen marka ve ürün eksenli bilgi, zamanla bilimsel bilginin yerini alıyor; bilimsel terminoloji birkaç ürün, bu ürünlerin birkaç özelliği ve bunların kısaltılmış isimlerine indirgeniyor ve bilimsel tartışmalar olabildiğince sığ bir zeminde yürütülüyor. Bu durumun ilginç sonuçlarından biri olarak, farklı tekellerin benzer sertifikalarına sahip iki farklı birey arasında bir iletişim problemi yaşanmaya başlanıyor. Genel kavramlar üzerinden bir biçimde yürütülebilen bir konuşma,

detaya inildikçe taraflar açısından giderek anlaşılabilir bir hal alıyor. Ömrü ancak bir sonraki versiyonun piyasaya sürülmesine kadar devam edebilen bu terminoloji, zar zor edinilmiş “birikimin” geleceğe aktarılmasına yol açan kısır bir “bilimsel” ortamın oluşmasına yol açıyor.

◆ Sorunun ekonomik boyutu ise bu işin uzmanlarının ilgisi bekliyor. Her

yıly ithal ettiğimiz değeri kendinden menkul yazılım ve donanım ürünlerine ülke olarak ödediğimiz bedel yetmezmiş gibi, bir de sertifikasyon sisteminin piyasaya sürdüğü ve yukarıda değindiğimiz araçlar üzerinden ayrı bir bedel ödemek durumunda kalıyoruz.

Üniversitelerin Durumu

Bu denli olumsuz sonuçlarından söz ettiğimiz sisteme karşı üniversitelerin neler yaptığını merak ediyor olabilirsiniz. Bunu biz de merak ettik. Öğrenebildiğimiz kadarıyla üniversitelerin bu sistemi eleştiren ve kamuoyuna yansımış bir tutumu sözkonusu değil. Birkaç üniversitede, tek tek öğretim üyeleri nezdin-

de bazı eleştirilerin varlığından sözedilebilir, ancak sertifikasyon sistemine bir karşı duruş veya bunun dinamikleri ne yazık ki henüz yok. İşin daha da kötüsü, başta vakıf üniversiteleri olmak üzere içinde “saygın” üniversitelerimizin de bulunduğu pek çok üniversite piyasa refleksleriyle hareket ederek, doğrudan veya özel eğitim kurumlarıyla işbirliği içinde, eleştirilerimize konu olan sertifikaların eğitimini veriyor. Microsoft ve Cisco sertifikaları bu alanda yine işin başını çekiyor.

Misyonu, markalardan ve kâr amaçlı kuruluşlardan bağımsız, bilimsel eğitim vermek, yaratıcı düşüncüyü geliştirmek olan üniversitelerimizin önemli bir bölümü, ne yazık ki bu misyonla taban tabana zıt bir rol üstlenmiş durumdadır. Bunun, üniversitelerin ödenek sıkıntısı veya başka sorunlarla açıklanabilecek nedenleri olabilir elbet; ancak gerek resmi internet sitelerinde gerekse telefon görüşmelerinde karşılaştığımız dil^(*), eğitimlerin üniversitelere kaynak sağlamak amacıyla zorunluluktan değil, doğrudan ticari kaygılarla yapıldığını gösteriyor. Hatta sertifikasyon eğitimlerini veriyor olmak bir övünme nedeni bile olabiliyor. Örneğin İTÜ'nün internet sitesinde yer alan şu ifadeler hayli düşündürücüdür:

“İstanbul Teknik Üniversitesi, Cisco Systems tarafından tüm Dünya çapında organize edilen network academy eğitim programını 3 yılı aşkın bir süredir devam etmektedir. İTÜ, bu eğitim programına başlayan Türkiye’deki ilklerden biri iken, İstanbul’daki ilk üniversitedir. İ.T.Ü. İstanbul’da bulunan tek Bölgesel Akademi (Regional Academy) ünvanına sahip olup halihazırda CCNA (Cisco Certified Network Associate) kurs programını vermektedir.”

Ege Üniversitesi’nin internet sitesinde benzer ifadeler yer alıyor:

“Ege Üniversitesi; Ulakbim, İTÜ ve ODTÜ’den sonra Türkiye’deki dördüncü bölgesel akademi oldu. Ege Üniversitesinin kısa zamanda kat ettiği bu mesafe, bu alanda yapılan başarılı çalışmaları ve CNAP’e verilen önem ve hassasiyeti göstermiştir.”

Ya da Yeditepe Üniversitesi’nin kullandığı dile bakalım:

“T.C. Yeditepe Üniversitesi ve Netron Bilgi İletişim Teknolojileri, sizlere en kaliteli, en güncel bilgi ve eğitimi ulaştırmak amacı ile işbirliğine gitmiştir.”

Örnekleri çoğaltmak mümkün. Herhangi bir reklam metninde kullanılan dilden bir fark görüyor musunuz? Ne yazık ki biz göremiyoruz. Bu ise mücadele etmekte zorunda olduğumuz sorunun ne kadar büyük olduğunu gösteriyor.

Ne Yapmalı?

Bu yazının karşı çıktığı şey sözkonusu firmaların paralı ya da parasız eğitim veya sertifika vermeleri değil. Firmaların geliştirdikleri bir ürünle ilgili eğitim ve sertifika vermelerinin konumuzla bir ilgisi yok. Karşı çıkılan ve mücadele edilmesi gerektiğine inanılan şey, sertifikasyon sisteminin, işleyişi ve sonuçları yukarıda anlatılan yapısı. Sistem, zaman içinde kendiliğinden bu yapıya dönüşmüş değil; tam tersine, baştan beri bu durum hedeflenmiş, araç ve yöntemler bu amaç için geliştirilmiştir. Ve bugün geldiği düzey itibarıyla bu sistem, hem tek tek bireylere ve ülkeye çok ciddi ekonomik bir yük getirmektedir; hem de bilimsel bilginin yerine tekellerin çıkarlarını esas alan ve zaman zaman nesnel bilgiyle çelişen, kullanım süresi bir-iki yılı geçmeyen “ürün kullanım reçeteleri”ni koymaktadır. Karşı durulması gereken şey esas olarak budur.

Bu sorun elbette dünya çapında yaratılmış olan trendden, ülkemizin sosyo-ekonomik ve politik tercihlerinden ve üniversitelere dayatılan koşullardan bağımsız değildir; dolayısıyla bugünden yarına çözülebilecek kadar basit değildir. Öte yandan, “nasılsa çözemeyeceğimiz kadar büyük ve köklü, bu nedenle yapabileceğimiz bir şey yok” denebilecek kadar önemsiz de değildir. Özelde üniversitelerin ve genelde ülkenin bilim ve özgür düşünce bakımından durumu temelinde ele alınırsa çözüm yönünde hiç değilse bazı adımlar atılabileceğine inanıyoruz. Örneğin, sertifikanın olmazsa olmaz olduğuna dair yanlış ve yaygın görüş etkisizleştirilebilir; insanların umutlarını tıpkı piyango gibi sertifikalara bağlaması ve varını - yoğunu bu uğurda harcaması engellenebilir ya da azaltılabilir; firmaların sertifika gibi yapay kriterlerle değil gerçek bilimsel niteliklere göre bir seçim yapmalarının hem uzun vadede kendileri açısından hem de ülkemizin bilimsel düzeyi açısından tek doğru yöntem olacağı anlatılabilir; hepsinden önemlisi üniversitelerimizin bu sistemin bir parçası değil, nesnel bilimsel bilginin üretilip öğretildiği yerler haline gelmesi için çalışılabilir.

Bunun için de öncelikle sorunun tartışılması, vahametinin anlaşılması gerekiyor. Bu tartışmanın olabildiğince geniş bir zemine yayılması önem taşıyor. Başta üniversiteler olmak üzere, odaların, bu alandaki sivil toplum örgütlerinin, bilim kurumlarının ve tek tek bireylerin, kısaca konunun her kesimden muhataplarının sürece dahil edilmesi gerekiyor.